

**Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання
дітей з особливими освітніми потребами в закладах освіти
у 2022/2023 навчальному році**

*Методист відділу
«Ресурсний центр підтримки
інклюзивної освіти»
Маслій В. П.*

У зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 493 відбулися зміни в Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530 та в Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 відповідно до Постанови КМУ від 26 квітня 2022р. №483.

З урахуванням реалій сьогодення та дії правового режиму воєнного стану, питання щодо створення безпечного, комфортного, інклюзивного середовища для всіх учасників освітнього процесу й підвищення якості освітньої діяльності закладів освіти залишаються пріоритетними і в 2022/2023 навчальному році. Окрім того, особлива увага приділяється роботі з батьками й налагодженню тісної комунікації між усіма учасниками освітнього процесу.

В умовах воєнного стану значна кількість дітей з ООП була тимчасово переміщена до інших регіонів України. Наразі в жодному куточку України внаслідок збройної агресії РФ діти з ООП не почувуються в безпеці через відсутність належних умов для здобуття освіти. Також, збільшилося навантаження на батьків і заклади, які частково виконують функцію прихистку для внутрішньо переміщених осіб.

З метою забезпечення права осіб з ООП на здобуття освіти в умовах воєнного стану Кабінетом Міністрів України було внесено низку змін до нормативно-правових актів, які регулюють організацію освітнього процесу для таких дітей. Листом МОН від 15.06.2022 № 1/6435-22 «Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами» надано роз'яснення про зазначені вище зміни, з урахуванням яких має здійснюватися

організація освіти дітей з ООП у новому навчальному році. Крім того, про нові умови організації освітнього процесу для дітей з ООП, які навчаються в інклюзивних групах, у період воєнного стану викладено у Методичних рекомендаціях щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в літній період від 22 червня 2022 р. № 1/6894-22.

Дітям дошкільного віку, у яких під час навчання в ЗДО виявлено труднощі (їх помітив вихователь, вони незначні і закладу вистачить власних зусиль для їх подолання), за рішенням закладу може надаватись підтримка першого рівня. Для цього, за письмовою заявою батьків або інших законних представників дитини, керівник закладу створює команду психолого-педагогічного супроводу, яка визначає обсяг такої підтримки. На підставі рішення команди психолого-педагогічного супроводу, зафіксованого у протоколі про потребу підтримки першого рівня, складається індивідуальна програма розвитку.

Перший рівень підтримки – це перший крок до інклюзивного навчання. Діти, яким надається підтримка першого рівня не являються такими, що перебувають на інклюзивному навчанні (додаткове фінансування не передбачається, інклюзивна група не створюється). У випадках же з II по V рівнів підтримки завжди створюється інклюзивна група і забезпечуються певні умови інклюзивного навчання. На допомогу фахівцям ІРЦ, керівникам та педагогічним працівникам ЗДО, МОН та Інститутом спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України за підтримки Представництва ЮНІСЕФ в Україні розроблено Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку (лист МОН від 08.06.22 № 4/1196-22), у яких прописано:

- алгоритм визначення категорій освітніх труднощів у дітей з ООП раннього й дошкільного віку та порядок забезпечення їх підтримки в закладі дошкільної освіти;
- маркери для визначення освітніх труднощів (рівнів) у дітей раннього віку (2-3 років) та дошкільного віку (3-6 років);
- опитувальник для визначення I рівня підтримки здобувача дошкільної освіти;

- діагностичний мінімум для визначення рівнів підтримки у дітей раннього віку (2-3 років) та дошкільного віку (3-6 років);
- картки досягнень дошкільників та інші матеріали, які стануть у нагоді не лише педагогічним працівникам, але й батькам.

Особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу дітей з ООП забезпечує **асистент вихователя**, посадові обов'язки якого визначаються його посадовою інструкцією, що затверджується керівником закладу освіти відповідно до вимог законодавства. Допуск **асистента дитини** до ЗДО здійснюється відповідно до наказу МОН від 17.11.2021 № 1236 «Про затвердження Умов допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 січня 2022 року за №73/37409.

Змінами до пункту 34 Положення про ІРЦ розширено перелік підстав для проведення повторної комплексної оцінки, зокрема:

- за ініціативи батьків (інших законних представників) особи з ООП;
- за ініціативи особи, що подавала заяву відповідно до частини четвертої статті 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» з метою проведення моніторингу розвитку особи, але не частіше ніж раз на рік;
- рекомендації команди психолого-педагогічного супроводу особи з ООП закладу освіти або фахівців інклюзивно-ресурсних центрів з метою проведення моніторингу розвитку особи (за згодою батьків).

Відповідно до рекомендацій МОН України з 14 березня 2022 року освітній процес має особливості його організації в умовах воєнного стану. Під час війни діти з ООП постійно перебувають у стані невизначеності. Звук повітряної тривоги та вибухів, дорога та незнайомий простір у випадку евакуації – усе це викликає страх, розгубленість і тривогу. Особливо вразливими до страшних подій, що відбуваються в Україні внаслідок збройної агресії РФ, є діти з інтелектуальними труднощами. Слід пам'ятати, що такі діти мають обмежені можливості пізнавальної діяльності, тому не можуть швидко та правильно реагувати та обробляти інформацію з навколишнього середовища. Через це важливо надавати таким дітям

необхідну підтримку та допомогу, враховуючи максимально їхні інтелектуальні можливості, щоб мінімізувати у них наслідки психологічної травми.

Першочергова мета – заспокоїти, створити психологічний комфорт, відволікти дітей від тривожних новин та страшних подій, надати можливість спілкування зі своїми вчителями, друзями, однолітками. Навчання – атрибут мирного нормального життя, стабільності, це заспокоює, надає відчуття безпеки.

Педагогічні працівники інклюзивних класів, які працюють з **дітьми, що мають труднощі слухової функції**, вже мають значний досвід організації дистанційного навчання, мають цікаві напрацювання, презентації, відеозаписи.

Відділом освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки і психології ім. Миколи Ярмаченко НАПН України підготовлено рекомендації

<https://www.facebook.com/1576328745978627/posts/2628536060757885/>.

Специфіка полягає в тому, що навчання відбувається в умовах воєнного стану, необхідно враховувати психологічний стан учнів, не перевантажувати, відволікти їх на конструктивну діяльність, емоційно підтримувати.

Кожен заклад має можливість вносити корективи в організацію освітнього процесу (початок уроків, кількість та тривалість уроків тощо).

Радимо:

- проводити уроки у спрощеній формі, не навантажувати завданнями, не створювати стресових ситуацій;
- передбачити менше нового академічного матеріалу, натомість більше звернути увагу на актуалізацію вивченого, повторення;
- включати творчі завдання (такі завдання сприяють нормалізації психологічного стану, дитина відволікається), більше дитячої літератури з позитивним сюжетом, творів про природу, тварин;
- розповідати чи інсценувати казки, використовувати елементи «лялькового театру» тощо;

- враховувати вікові особливості учнів – не привертати увагу до негативних моментів у молодшому віці (основні питання безпеки можна обговорювати в ігровій формі, з позитивним фоном), зі старшими учнями доцільно обговорювати безпекові моменти, ознайомити із відповідними наочними матеріалами (використовувати схеми, інфографіку лише з офіційних джерел МОН України, UNICEF Ukraine та ін.);

- дати учням відчуття безпеки, впевненості, що дорослі можуть відповісти на важливі питання (обговорювати події війни спокійно, з урахуванням віку дітей, вислуховувати їх).

У момент повітряної тривоги, вчитель має сповістити дітей про тривогу, пояснити, що вони повинні пройти в укриття та припинити заняття.

Доцільно підготувати та запропонувати поради для батьків, як діяти у складній ситуації, як надати дитині психологічну допомогу (можна скористатися освітніми платформами МОН України, UNICEF Ukraine <https://www.facebook.com/171923206205552/posts/5100773699987120/> та ін.).

Діти, які мають труднощі зорової функції знаходяться в ситуації, коли кожен наступний вибух, крок у нове приміщення, звук повітряної тривоги викликають не тільки страх, розгубленість, тривогу, а й стан невизначеності. Вони мають обмежені можливості швидко реагувати та обробляти інформацію з навколишнього середовища. Через це, важливим є застосування 5 кроків підтримки таких дітей під час війни, щоби мінімізувати у них наслідки психологічної травми:

- знайомте дитину із навколишнім середовищем (надавайте описову характеристику, можливість хоча би мінімально обстежувати приміщення);

- спілкуйтеся із дитиною, надавайте їй можливість висловлювати переживання, ставтеся до них із повагою, говоріть слова підтримки;

- будьте прикладом емоційних проявів, транслуйте спокій та розсудливість, станьте надійною опорою як вербально так і не вербально;

- задіюйте дитину до щоденних, підтримуючих життєдіяльність, цікавих справ, грайтеся, читайте, досліджуйте, обговорюйте, плануйте, тощо;

- підтримуйте тактильний контакт із дитиною, обіймайте її, коли їй страшно, сумно тощо.

Фахівці відділу освіти дітей з порушенням зору Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченко НАПН України беруть участь у розробці контенту для телеграм каналу «Підтримай дитину» <https://t.me/pidtrumaidutuny>.

Діти з інтелектуальними труднощами є особливо вразливими до сьогоднішніх подій. Вони здригаються від вибухів, не розуміють нове переміщення у безпечне місце (бомбосховище), опиняються в ступорі або виявляють істерики під час сирен повітряної тривоги, відчувають постійний страх, розгубленість, тривогу та мають інші негативні психічні прояви.

Фахівцями відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченко НАПН України розроблено пам'ятки рекомендаційного характеру, які містять певний алгоритм дій при стресі чи інших нервово-психічних розладах у дітей з ООП. Пам'ятки містять певні алгоритми, як діяти в тій чи ситуації та надати допомогу, яку потребують діти та підлітки.

Для допомоги фахівцям презентуються методичні матеріали, презентації, путівники для батьків дітей з ООП. Саме запропоновані навчально-методичні матеріали, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації батькам та педагогам, які постійно розміщуються як на сайті Інституту, так і на сторінці відділу у фейсбуці, розкривають важливі корекційні прийоми у роботі з дітьми з інтелектуальними труднощами, допомагають у навчанні, у використанні психокорекційних прийомів та технологій для нормалізації психічного стану, налагодженню комунікації та спілкування дітей зі своїми вчителями, друзями, однолітками.

Пропонуємо наступні навчально-методичні матеріали для скачування та використання у роботі з дітьми з інтелектуальними труднощами:

- Порадник батькам: практичні рекомендації під час дистанційного навчання дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник / О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко, О.І. Мякушко, І.В. Сухіна. За заг. ред. О.В. Чеботарьової. – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – С. 154 с. (<http://lib.iitta.gov.ua/721765/1/%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%90%D0%94%D0%>

9D%D0%98%D0%9A%20%D0%91%D0%90%D0%A2%D0%AC%D0%9A%D0%90
%D0%9C%20%D0%BE%D1%81%D1%82.pdf)

•Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку / навч.-метод. посібник / О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко, І.В. Сухіна, О.І. Мякушко. – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (<http://lib.iitta.gov.ua/725704/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9A%D0%A0%D0%A2-2020.pdf>)

•Чеботарьова О. В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко. — Харків : Вид-во «Ранок», 2020. — 128 с.

(http://lib.iitta.gov.ua/726228/1/%D0%A3%D0%9F%D0%9A_i%D0%B7_%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%BC%D0%B8_i%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83.pdf)

•Трикоз С.В. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку / С.В. Трикоз, Г. О. Блеч. — Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 40 с - (Інклюзивне навчання).

(<http://lib.iitta.gov.ua/711320/1/%D0%94%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%BC%D0%B8%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83.pdf>)

•Чеботарьова О.В. Дитина із синдромом Дауна / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко, А. Василенко-ван де Рей, Н. І. Ліщук. — Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 48 с. — (Інклюзивне навчання). (<http://lib.iitta.gov.ua/711322/1/%D0%94%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D1%96%D0%B7%20%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%BC%20%D0%94%D0%B0%D1%83%D0%BD%D0%B0.pdf>)

•Чеботарьова О.В., Коваль Л.В., Данілавичюте Е.А. Дитина із церебральним паралічем. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018.- 40 с. - (Інклюзивне навчання).

(<http://lib.iitta.gov.ua/722101/1/%D0%94%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D1%96%D0%B7%20%D1%86%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BC%20%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BC.pdf/>)

•Сухіна І.В. Гіперактивна дитина. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 48 с. — (Інклюзивне навчання). (<http://lib.iitta.gov.ua/711316/1/%D0%93%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0.pdf>)

•Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями/навчально-методичний посібник / авт.: О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, І.В. Сухіна, Н. А. Ярмола.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової – К., ІСПП імені Миколи Ярмченка НАПН України, 2018. — 123 с.

(<http://lib.iitta.gov.ua/722281/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9F%D0%9F%D0%A1%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%202018.pdf>)

Зазначимо, що до кожної дитини з інтелектуальними труднощами необхідно використовувати індивідуальний та диференційований підхід, тобто враховувати пізнавальні можливості дітей, їхній психологічний та емоційний стан. Завдання повинні бути доступними та зрозумілими, навчальний матеріал повинен подаватися невеликими порціями, враховуючи мовленнєві та комунікативні можливості та потреби дітей з інтелектуальними труднощами.

Для підтримки дітей з ООП створено телеграм канал «Підтримай дитину» <https://t.me/pidtrumaidutuny>, в якому пропонуються ігри, вправи та поради як підтримати дитину в складні часи, а також завдання та вправи для дітей з особливими потребами.

Інформаційна підтримка:

- 1) Підтримка дітей: поради для вчителів
<https://mon.gov.ua/ua/news/pidtrimka-ditej-poradi-dlya-vchiteliv>
- 2) Канал «Підтримай дитину»
<https://mon.gov.ua/ua/news/kanal-pidtrimaj-ditinu-obyednav-ponad-12-tis-batkiv-i-vchiteliv>
- 3) «Підтримай дитину»: захисники і захисниці України читають казки та вірші
<https://mon.gov.ua/ua/news/pidtrimaj-ditinu-zahisniki-i-zahisnici-ukrayini-chitayut-kazki-ta-virshi>
- 4) Поради команди «Підтримай дитину»: як допомогти дітям з ООП опанувати нову навичку
<https://mon.gov.ua/ua/news/poradi-komandi-pidtrimaj-ditinu-yak-dopomogti-dityam-z-oor-opanuvati-novu-navichku>
- 5) Організовано серію вебінарів для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів «Психологічна травма: основні відомості та першочергові кроки»
<https://mon.gov.ua/ua/news/osnovni-vidomosti-ta-pershochergovi-kroki-pid-chas-psihologichnih-travm-vidbuvsya-seminar-dlya-fahivciv-irc>
- 6) Розроблено інформаційний комікс для дітей у воєнний стан – це збірка інформаційних порад для дітей та їхніх близьких
<https://mon.gov.ua/ua/news/poradi-vid-zahisnika-ukrayini-mon-rozrobilo-informacijnij-komiks-dlya-ditej-u-voyennij-stand>

Звертаємо вашу увагу, що у зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 493 відбулися зміни і у Положенні про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545.

З метою забезпечення права осіб з ООП на здобуття освіти в умовах воєнного стану організація навчання дітей з ООП має здійснюватися з урахуванням зазначених змін.

Щодо діяльності інклюзивно-ресурсного центру.

Завдання ІРЦ було оновлено та доповнено, зокрема :

- визначенням категорій (типу\ів) особливих освітніх потреб

(труднощів), ступеня їх прояву та рівня підтримки особи з ООП в закладі освіти;

- додатковими завданнями ІРЦ в період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду), а саме:

- * проведенням комплексної оцінки, у тому числі повторної, та здійснення системного кваліфікованого супроводу осіб з ООП, які вимушені змінити своє місце проживання (перебування) та зараховані в інклюзивні класи (групи) закладів освіти і не отримують додаткових психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг за місцем навчання;

- * здобувають освіту з використанням технологій дистанційного навчання, але не отримують корекційно-розвиткових або психолого-педагогічних послуг за місцем навчання внаслідок особливостей психофізичного розвитку;

- наданням інформації батькам (іншим законним представникам) особи з ООП, які переїхали на тимчасове місце проживання в межах України, про заклади освіти, в яких можна продовжити здобуття освіти та можливість отримання психологічної, соціальної та іншої допомоги.

Зважаючи на це рекомендуємо фахівцям ІРЦ посилити увагу до дітей з ООП, які переїхали на тимчасове місце проживання та своєчасно інформувати їх батьків (інших законних представників) щодо можливостей продовження здобуття освіти дітьми з ООП, отримання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, у тому числі в спеціальних закладах освіти, як змінному контингенту.

Крім того, у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) змінами до Положення передбачено:

- надавати послуги на підставі пред'явлених копій документів, що посвідчують особу дитини, особу батьків (інших законних представників) дитини, повнолітньої особи, свідоцтва про народження дитини або пред'явлення відповідних документів з використанням мобільного додатка Порталу Дія (Дія) (пункт 11 Положення);

- для дітей, які переїхали на тимчасове місце проживання, ІРЦ

зобов'язаний проводити комплексну оцінку протягом тижня з моменту подання звернення (заяви) (пункт 12 Положення).

Просимо інформувати батьків (інших законних представників) дитини з ООП, які втратили висновок ІРЦ, про можливість отримати висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку в найближчому доступному ІРЦ або самостійно за інструкцією, розміщеною на офіційному сайті МОН в розділі новини від 17 березня 2022 року (<https://mon.gov.ua/ua/news/sho-robiti-batkam-ditej-z-oor-yaksho-yim-potribno-otrimati-kopiyu-visnovku-pro-kompleksnu-ocinku>).

Звертаємо увагу, що визначення рівня підтримки, зазначеного у висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи здійснюється для всіх осіб, які проходять таку оцінку. В той же час надання підтримки відповідно до визначеного рівня відбувається тільки тоді, коли особа з ООП здобуває освіту в інклюзивній групі (класі) закладів дошкільної та загальної середньої освіти. Рівні підтримки визначаються відповідно до додатку 1 до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530, та додатку 1 до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957.

Змінами до Положення передбачено розширення переліку осіб, які можуть подавати заяву до ІРЦ на проведення комплексної оцінки, в тому числі повторної, отримувати висновок про комплексну оцінку, звертатися та отримувати консультації фахівців ІРЦ, а саме додалися особи, які визначені частиною четвертою статті 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

Пунктом 34 Положення розширено перелік підстав для проведення повторної комплексної оцінки, зокрема при переході особи з ООП із закладу дошкільної освіти до закладу загальної середньої освіти; між рівнями освіти. Отже, перед продовженням навчання на наступному рівні освіти особи з ООП що закінчили здобуття початкової освіти або базової середньої освіти, мають пройти повторну комплексну оцінку для отримання рекомендацій

щодо організації їх навчання.

Повторна оцінка також може проводитися:

- за ініціативи батьків (інших законних представників) особи з ООП та осіб, визначених частиною четвертою статті 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» з метою проведення моніторингу розвитку особи, але не частіше ніж раз на рік;
- за рекомендації команди психолого-педагогічного супроводу особи з особливими освітніми потребами закладу освіти або фахівців інклюзивно-ресурсних центрів з метою проведення моніторингу розвитку особи (за згодою батьків).

У додатку 4 до Положення соціоадаптаційні/соціокультурні труднощі доповнені проявами наслідків психологічної травми.

У пунктах 20-23 Положення уточнені завдання, які стосуються оцінки сфер розвитку. За результатами оцінки визначаються потреби і надаються рекомендації, у тому числі для фахівців, що надають корекційно-розвиткові та психолого-педагогічні послуги, для практичного психолога та соціального педагога закладу освіти.

Відповідно до внесених змін за результатами комплексної оцінки фахівці ІРЦ не лише визначають наявність чи відсутність у особи особливих освітніх потреб та у разі їх наявності зазначають категорію (категорії) (тип (типи)) її особливих освітніх потреб (труднощів), але надають рекомендації щодо підтримки в освітньому процесі, в тому числі для дітей, які зазнали психологічної травми. При цьому системний кваліфікований супровід, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг можуть бути спрямовані, зокрема на запобігання посиленню психологічної травми.

Для розуміння ознак, проявів та наслідків психологічної травми фахівцям ІРЦ, педагогічним працівникам закладів освіти рекомендовано пройти підвищення кваліфікації із зазначеної тематики.

Зверніть увагу, що листом МОН від 08.06.2022 № 4/1196-22 надіслано для врахування в роботі Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку.

Щодо організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної та

загальної середньої освіти

Організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти. В період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) відповідно до пункту 1 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти інклюзивне навчання можливе з застосуванням дистанційно-очної (змішаної) форми здобуття освіти.

Застосування дистанційно-очної (змішаної) форми здобуття освіти стосується в тому числі проведення психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять. Для цього керівник закладу освіти має погодити проведення таких занять з батьками (іншими законними представниками) особи з ООП, видати наказ про їх проведення, вказавши форму їх проведення (в тому числі дистанційну), та затвердити їх розклад. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття проводяться фахівцями із числа педагогічних працівників закладу освіти: педагогічними працівниками, вчителями-дефектологами (вчителем-логопедом, сурдопедагогом, тифлопедагогом, олігофренопедагогом), які введені до штату закладів освіти відповідно до типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти, та/або додатково залученими фахівцями, з якими заклад освіти або відповідний орган управління у сфері освіти укладають цивільно-правові договори. Умови оплати праці за проведення (надання) психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) та перелік фахівців, які можуть їх проводити (надавати) у закладах освіти, визначено Порядком та умовами надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 р. № 88. Оплата за проведені психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття проводиться на підставі акту виконаних робіт, який в обов'язковому порядку має бути підписаний, у тому числі батьками (іншими законними представниками) дитини, що підтверджує проведення таких занять в дистанційно-очній (змішаній) формі. Керівник закладу освіти (чи уповноважена ним особа) має право перевіряти дотримання розкладу та

може контролювати якість наданих психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг.

Заняття в очній формі (індивідуальні та групові) можуть бути організовані за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу.

Також відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду):

- для організації інклюзивного навчання учнів з ООП (зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) внаслідок збройної агресії російської федерації) до закладу освіти подаються копії документа, що посвідчує особу (в разі наявності) та висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи (абзац другий пункту 5);

- кількість учнів з ООП в інклюзивних класах не застосовується. Заклад освіти не може відмовити в організації інклюзивного навчання учня з ООП та створенні інклюзивного класу (абзац другий пункту 6). Таким чином, на період особливого періоду в інклюзивному класі може бути більше трьох учнів з ООП та заклад освіти не може відмовити в зарахуванні, у тому числі посилаючись на переповненість класів;

- засідання команди психолого-педагогічного супроводу особи з ООП можуть проходити в режимі он-лайн та/або у змішаному очно-дистанційному форматі (пункт 7). До складу команди супроводу залучаються фахівці інклюзивно-ресурсного центру, які брали участь у проведенні комплексної оцінки. Для залучення фахівців ІРЦ керівник закладу освіти звертається до ІРЦ, який проводив комплексну оцінку та надав висновок, у зручному форматі, у тому числі листом із запрошенням долучитися до складу команди. Після надання кандидатури фахівця ІРЦ для включення його до складу команди супроводу керівник закладу освіти наказом затверджує персональний склад команди, включаючи до неї педагогічних працівників закладу, які безпосередньо працюють з дитиною, батьків (інших законних представників) дитини з ООП, інших фахівців;

- психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття для учнів з

ООП (за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу) можуть проводитися фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) та/або місце роботи внаслідок збройної агресії російської федерації (пункт 13);

-можуть формуватися тимчасові інклюзивні міжкласні групи (пункт 20).

Організацію інклюзивного навчання учнів забезпечує **асистент вчителя**, посадові обов'язки якого визначаються його посадовою інструкцією, що затверджується керівником закладу освіти відповідно до вимог законодавства. Фінансування, починаючи з другого рівня, передбачає оплату послуг асистента вчителя відповідно до додатку 1 Порядку.

Звертаємо увагу на недопущення примусового звільнення асистентів вчителів, скорочення їх посад. Неприпустимим є здійснення тиску на батьків дітей з ООП та наполягання на переведенні здобувачів освіти на індивідуальну форму навчання, відмова в інклюзивному навчанні та примушування батьків змінити заклад освіти, форму чи вид здобуття освіти.

Відповідно до абзацу восьмого пункту 6 Порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти заклад освіти не може відмовити в організації інклюзивного навчання учня з ООП та створенні інклюзивного класу.

Відповідно до абзацу другого пункту 17 Порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти в освітньому процесі індивідуальні соціальні та соціально-побутові потреби учнів забезпечуються **асистентом учня**. Асистентом учня може бути один з батьків (інший законний представник), особа, уповноважена ними, або соціальний працівник, що надає послугу супроводу під час інклюзивного навчання.

Допуск асистента учня до закладу освіти здійснюється відповідно до наказу МОН від 17.11.2021 № 1236 «Про затвердження Умов допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 січня 2022 року за №73/37409.

Організація інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти.

Звертаємо вашу увагу, що відповідно до внесених до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти змін, під час організації інклюзивного навчання висновки інклюзивно-ресурсних центрів, видані до 1 січня 2022 р., є дійсними до закінчення строку їх дії або до видачі інклюзивно-ресурсним центром в установленому порядку нового висновку. У разі наявності висновку, що не містить інформації про рівень підтримки, така дитина розподіляється у групу закладу дошкільної освіти відповідно до складності її порушень з урахуванням рекомендацій команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП (за участю фахівців інклюзивно-ресурсного центру).

Відповідно до внесених змін у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду):

- для організації інклюзивного навчання дітей з ООП (зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) внаслідок збройної агресії російської федерації) до закладу освіти подаються копії документа, що посвідчує особу (в разі наявності) та висновку;

- гранична кількість дітей з ООП в інклюзивних групах не застосовується. Заклад освіти не може відмовити в організації інклюзивного навчання дитини з ООП та створенні інклюзивної групи;

- психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомога) надаються дітям з ООП (за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу) фахівцями ІРЦ, педагогічними працівниками закладу освіти, зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) та/або місце роботи внаслідок збройної агресії російської федерації.

Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомога) мають бути забезпечені (за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу) педагогічними працівниками, залученими за цивільно-правовими угодами за рахунок коштів субвенції на підтримку осіб з ООП відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 14 лютого 2017 р. № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету

місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами».

Інформуємо про можливість використання матеріалів для проведення психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять, розміщених на сайті МОН, зокрема:

- матеріали, підготовлені вчителями Спеціальної школи №5 імені Я.П.Батюка міста Київ і Криворізької спеціальної школи «Натхнення» Дніпропетровської обласної ради
(<https://mon.gov.ua/ua/news/uchiteli-specialnih-shkil-obyednuyutsya-dlya-pidtrimki-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebam>);

- матеріали щодо роботи з дітьми з ООП
(<https://mon.gov.ua/ua/news/poradi-komandi-pidtrimaj-ditinu-yak-dopomogti-dityam-z-ooop-opanuvati-novu-navichku>).

Додаткову інформацію щодо можливостей забезпечення освіти осіб з ООП можна також отримати в освітньому чат-боті Міністерства освіти і науки України EducationUaBot.

Щодо зарахування учнів до спеціальних закладів освіти

У відповідь на звернення спеціальних закладів освіти щодо зарахування учнів з ООП в 2022/2023 навчальному році повідомляємо.

Заклади спеціальної освіти керуються у своїй діяльності Положенням про спеціальну школу та Положенням про навчально-реабілітаційний центр, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 221, а також Листом МОН України від 15.06.22 р. № 1/6435-22